

IN MEMORIAM

dr ITA WEGMAN

Napisao Ludvig Polcer-Hodic

Viznek, kraj marta 1943.

Potresen neočekivano brzom smrću gospođe dr Ite Wegman uzimam penkalo.

Za nekoliko dana ulazim u svoju 75. godinu života, svaki dalji mesec života je milost sudbine. Pre nego što napustim ovaj zemaljski život, osećam se obaveznim da napišem u skladu sa istinom ono što je važno u mom ezoteričnom postanku. Bilo je to kada sam 1935. godine zahvatio u sudbinu Društva, da bih pokušao da održim jedinstvo uprave Geteanuma. Ovaj događaj je toliko duboko povezan sa sudbinom gospođe dr Wegman, pa želim sada da ga zapišem iz sećanja nešto opširnije. Ovo ne bi trebalo da bude neka odbrana, već samo prilog za istorijat Antropozofskog društva. O tako svetoj stvari ne piše se polemički spis. Ali, ja moram da kažem ponešto, kroz čega se može baciti svetlost na događaje, koji se za svest većine prijatelja još nalaze u tami, koji su bili uzrok mnogih nesporazuma i koji su oštetili delo Rudolfa Štajnera.

Posle požara građevine prvog Geteanuma u noći uoči Nove godine 1922/23 Rudolf Štajner nije video drugu mogućnost za nastavljanje svog dela, nego da prinese žrtvu i sâm preuzme vođstvo Društva, koje se obrazovalo prema njegovom životnom delu. Ovo novo obrazovanje Društva izvršeno je na zasedanju za Božić 1923/24. Rudolf Štajner je postavio jednu upravu, koja je ovim postavljanjem postala ezoterična uprava, pošto je on mogao da prozre pojedinačne ličnosti u sudbini i sposobnostima. Sebe je označio kao prvog predsedavajućeg, Albert Štefan je bio drugi predsedavajući, gospođa dr Wegman je vodila zapisnik, Marija Štajner i gospođica dr Vrede su bile posednice, dr Ginter Vaksmut sekretar i blagajnik.

Dr Rudolf Štajner je tačno poznavao prednosti i slabosti ovih ličnosti i naglasio je pri postavljanju, da je morao da postavi takve ličnosti koje su imale stalno mesto boravka u Dornahu, dakle koje bi mu u svako doba bile pri ruci, ali da je takođe mogao da izabere i druge ličnosti sa periferije. Ta uprava je kroz njegovo postavljanje i njegovim predsedavanjem dobila ezoterični karakter.

Za različite oblasti rada bile su napravljene sekcije. Sekciju za opštu antropozofiju i pedagogiju preuzeo je dr Štajner sam. Sekciju za euritmiju i oblikovanje govora prihvatile je gospođa Marija Štajner, za lepu književnost gospodin Albert Stefan, medicinsku sekciju preuzela je gospođa dr med. Ita Wegman, za astronomiju gospodica dr Vrede, gospodin dr Ginter Vaksmut primio je sekciju za prirodnu nauku. Bila je takođe još za gospođicu Merion stvorena sekcija za vajarsku umetnost, mada je gospodica Merion bila teško bolesna; ona je umrla već 2. maja 1924. Ovu sekciju Rudolf Štajner nije ponovo imenovao.

Principijelna izmena nalazila se po volji Rudolfa Štajnera u tome, što je od sada trebalo još samo tako da se govori, kako to zahteva duhovni svet, bez kompromisa. Dosad se to nije desilo. Rudolf Štajner je iznova ponavljao, da bi Društvo moralo da krene u novom pravcu i da bi u njega moralo da uđe novo ubedjenje i jača duhovna hrabrost. Veliko značajno zasedanje bilo je završeno druželjubivom atmosferom u prostoriji za predavanja stolarske radionice.

Kao prva posledica ovog novog osnivanja pojavilo se već početkom februara nešto izvanredno značajno. Gospođa dr Wegman pokrenula je inicijativu i zamolila Rudolfa Štajnera da ustanovi opet nešto ezoterično. Rudolf Štajner je odmah spremno prihvatio ovu inicijativu i zasnovao Mihajlovu školu na Zemlji, o kojoj je rekao, da je ona jedno nebesko uređenje, koje hoće duhovni svet. 'Vreme je za to'. On je označio gospođu Wegman kao svoju saradnicu i zastupnicu u ovoj ezoteričnoj oblasti. Time su započele odmah isprva još neizgovorene teškoće u upravi. Spolja se još ništa nije primećivalo. 15. februara je u Dornahu u stolarskoj radionici dr Štajner održao prvi sat u okviru Mihajlove škole. Pre toga su se pojedini članovi, kao što je to bilo nužno, pismeno prijavili za primanje u školu, i dobili su karte koje su glasile na njih.

Uzvišeno ezoterično raspoloženje i radost prošli su kroz čitavo Društvo. Takođe je na drugim mestima počeo novi život i nova nadanja. Obrazovana su Društva u pojedinim zemljama, novi samostalni ogranci. Rudolf Štajner je neumorno radio i putovao po raznim gradovima. U Engleskoj se naročito snažno reagovalo na poziv ljudskim dušama, koji je došao iz Dornaha. Pripremalo se u Dornahu za Mihajlovo zasedanje u septembru, koje je trebalo da pokaže posebno bogat program. Takođe sam i ja bio otpotovao u vreme ovog zasedanja, mada sam već ranijih meseci mnogo puta bio u Dornahu, a učestvovao sam i u Kobervicu na poljoprivrednom kursu.

24. septembra dobio sam od mog brata telegram, da mi je majka na samrti. Pre nego što sam otpotovao Rudolf Štajner me je primio u svom ateljeu. Činilo mi se kao da je nezadovoljan razvojem okolnosti u Dornahu i Štutgartu. Kada sam mu izrazio svoju radost zbog rastuće delatnosti unutar Društva, on je načinio odbrambeni pokret šakom, koji je me tada zapanjio, ali koji nikada nisam zaboravio. Tada mi je dozvolio da održim časove za Prvi razred u Beču, održao sam jedan na Mihajlov dan.

11. novembra bio sam ponovo u Dornahu, Rudolf Štajner je bio bolestan. Rečeno mi je da me je pozvao da dođem kod njega; sedeo je u svojoj fotelji i izgledao veoma loše, činilo se da je sasvim iscrpljen. Tada sam ga upitao kako bi trebalo dalje da održim časove za Prvi razred, dobio sam odgovor: 'Uradite to kako hoćete.'

Oba moja sina, koji su od 1920. god. neprestano radili u Dornahu i posle požara držali stražu na zemljištu i u stolarskoj radionici, kasnije su mi ispričali, da su bez želje da prисluškuju čuli kroz zid od dasaka, kako se za vreme proba ili takođe pri zasedanju uprave jedan ili drugi član uprave protivio Rudolfu Štajneru. To gospođa dr Wegman nikada nije činila. Kada sam tada u novembru bio u Dornahu, primetio sam sasvim

jasno, kako je preko nekih članova bilo stvoreno raspoloženje protiv gospođe dr Wegman, mada joj je dr Štajner uvek davao dokaze svog najvećeg poverenja, što je takođe javno izgovarao i u različitim člancima napisao. Osećalo se već u toku bolesti pronošenje najrazličitijih intriga, koje su se usmeravale protiv gospođe dr Wegman. Ja u početku nisam mogao dobro da razlikujem, šta to znači. Svi mi smo ipak računali sa ozdravljenjem Rudolfa Štajnera i mislili smo, on bi potom sve opet doveo u red, kao što se to i ranije uvek dešavalо.

Gospodin dr Roman Bos je bio već nekoliko godina pre svih ovih događaja zapao u jedno nenormalno duhovno stanje i od tada se nalazio sasvim izvan tih dešavanja u Dornahu. On nije više tražio Rudolfa Štajnera, iako je uvek iznova bio viđen na zemljisu Geteanauma. Rudolf Štajner ga je u to vreme predao na negu dr Kolisko, no Roman Bos je to odbio. Tek što je Rudolf Štajner bio umro, opet se pojavio Roman Bos i veoma aktivno zahvatio u pokret.

Već u toku posmrtnih svečanosti izbila je otvorena borba između Marije Štajner i gospođe dr Wegman. Agresivni deo bila je gospođa Marija Štajner, dok se gospođa Wegman držala pomirljivo, i mirno zastupala svoja ovlašćenja.

Unutar dornaškog članstva obrazovale su se dve veoma aktivne partije. Ovaj raspore prodrio je sasvim lagano u periferiju. Tamo se svuda prema celoj upravi pokazivalo iskreno poverenje. Ja sam se u početku osećao više privučen ka Mariji Štajner, doktorovoj ženi, pošto sam tada malo još poznavao gospodu Wegman, i prijateljski sam komunicirao sa gospodom Marijom Štajner. 3. marta sam ponovo bio kod dr Štajnera u njegovom ateljeu stolarske radionice, koji je bio namešten kao njegova bolesnička soba. Pozvao me je da dođem, ležao je u krevetu i govorio teško. Hteo je sa mnom da razgovara o poslu mojih sinova. On je po pitanju posla sa mnom uvek bio direktn. Na dan njegove smrti, pre podne 10 sati, dobio sam u Pragu jedno pismo koje je on napisao 25. marta. Nekoliko sati kasnije stigla je dr Ajzeltu telegrafski vest o smrti.

Ovo pišem, jer je to neophodno da bi se razumelo, zašto sam se osećao obaveznim, da posle smrti Rudolfa Štajnera pokušam sa sprečavanjem pretećeg raskola uprave koju je on postavio i time takođe Antropozofskog društva.

Zatim sam više puta dolazio u Dornah i razgovarao sa pojedinim članovima uprave. Uprava kao celina me je ignorisala. Nadao sam se da će me jednom pozvati da bi čuli, šta je Rudolf Štajner u poslednje vreme sa mnom razgovarao i koja ovlašćenja mi je dao. Kasnije se jasno pokazalo, da su svi članovi uprave bili o tome potpuno neinformisani. Imala se neka vrsta zaziranja od mene, pošto se slutilo, da je Rudolf Štajner sa mnom razgovarao o mnogo čemu, takođe i o pojedinim članovima uprave. Možda se takođe bilo mišljenja, da bih ja imao pretenzije da budem primljen u upravu. Ja o tome nisam razmišljao, jer je Rudolf Štajner 1915. godine, kada mi je posle smrti gospođe Štinde predložio upražnjeno mesto u građevinskom udruženju Geteanauma, ipak potom bio mišljenja zajedno sa mnom, da sam ja važniji za Pokret (antropozofski) u austrijsko-mađarskim zemljama. Ovo zaziranje (bojazan), koje je uprava imala od mene pred smrt Rudolfa Štajnera, došlo mi je sasvim jasno u svest na jednom simptomu. U bolesničku sobu Rudolfa Štajnera puštani su samo članovi uprave i rukovodioci radova na drugom Geteanaumu, i ja. Niko osim nas. Kada sam bio pozvan 3. marta, potražio me je pre toga gospodin dr Nol i zamolio me nešto uzrujan, da ipak ne priložim, ne kažem (R. Štajneru) to, da su u koliziji recepti i pripremanja, koje su dali lekari! Ja sam zbog ovog zahtevanja bio stvarno potpuno iznenaden, jer se izgleda verovalo u neku vrstu zavere između dr Štajnera i mene. Pošto je gospođa Wegman bila uvek uz dr Štajnera kao lekar, tako sam

slutio, da je u upravi bila preuveličana moja persona. Kako inače niko nije ulazio u bolesničku sobu već samo prethodno pomenuti, moja dozvola da ulazim bila je previsoko vrednovana i nije se htelo mene stavljati nasuprot cele uprave.

Bilo je to još 1925. godine, kada mi je gospodin Albert Štefan rekao, da bi on valjano mogao da radi samo sa gospođom Marijom Štajner, a ne sa gospođom dr Wegman. Ja sam češće raspravljaо sa gospođom Marijom Štajner o zaostavštini Rudolfa Štajnera, ponudio sam se kao Austrijanac da ovu uredim, nalazio sam se dakle u dobrim odnosima sa gospođom M. Štajner, ali sam uvek osećao nešto, što me je distanciralo od nje, naročito zbog te često velike neljubaznosti prema mojoj ženi.

To je verovatno bilo neispravno, što sam se ja isprva priključio onima, koji su nastupili protiv nastavka 'Načela' (ICD 26) u časopisu *Geteanum* preko gospođe Wegman. Znao sam da su ova 'Načela' ipak zapisali drugi, jer gospođa Wegman nije bila dovoljno spretna s nemačkim jezikom. Verovatno bi bilo bolje, da joj se dalo vremena i da joj se pružila podrška kroz poverenje.

Ali obe gospođe su htele sa mnom ipak pojedinačno da se rasprave, da bi mi dokazale svoje ovlašćenje, sa kojim su bile svesne poverenja Rudolfa Štajnera za nastavljanje njegovog rada. Ja ni u kom slučaju nisam doveo u sumnju ovo ovlašćenje na polju njihovog delovanja. Gospođa Marija Štajner pokazala mi je jednog dana poslednje pismo, koje joj je napisao Rudolf Štajner. Pročitao sam celo pismo pred njom. Zatim me je pozvala gospođa dr Wegman. Pred sobom je imala mnoštvo spisa, možda su tu bili i stari dokumenti. Bio sam malo zbumen. Ona je uzela dva lista i dala mi ih. Čitao sam – bio je to rukopis Rudolfa Štajnera, sadržaj je bio izvanredan, nešto težak, da bi odmah bio shvaćen, ja ne bih mogao da ga prepričam. Jedan lep, višestruko upleten crtež kao glava iznad napisanih redova. Bio sam na neki način potresen, ostao mi je snažan utisak. Pismo koje sam pročitao kod gospođe Marije Štajner, bilo je napisano veoma milo, ali nije sadržalo ezoterični način izražavanja. U njemu je dolazilo do izraza to, kako se Rudolf Štajner s mnogo ljubavi borio da joj kaže nešto, o čemu je ipak znao, da ona to ne bi mogla razumeti. 'Ti si me uvek razumela.' On je takoreći zamolio između redova takođe za razumevanje njegovog zadatka na Zemlji, koji je previše mnogostran, da bi se ezoterično povezao samo sa njom. Takva ekskluzivnost nije bila moguća za njega. On nije mogao 'građanski' da se veže u svojoj zemaljskoj misiji. Njegova sudbina se nalazila iznad uobičajenog 'građanskog'.

Jedan uzrok sukoba – možda najznačajniji – bio je, da je različite spise i dokumente iz zapisa i poseda dr Štajnera uzela na čuvanje gospođa dr Wegman. Gospođa Marija Štajner posmatrala je sve kao svoju ostavštinu, mislila je, da jedino ona sme da raspolaže sa tim. Ali sigurno je, da je gospođa dr Wegman za sebe uzela samo to, što joj je dr Štajner lično dao. Kao što je on učinio sa svojim lančićem sa krstom, tako je to bilo i sa još drugim stvarima. Rudolf Štajner se sigurno nije odrekao prava da iz svojeg poseda izdvoji izvesne stvari i pokloni ih svojoj vernoj saradnici.

Jednog dana se desilo, da je dr Roman Bos nasilno ušao kod gospođe dr Wegman, da bi prisvojio izvesne dokumente. Ali ipak nije mogao ništa da opljačka. Gospođa dr Wegman se pobrinula, kako sam kasnije čuo, da na vreme skloni na sigurno ono najvažnije.

Sada moram da kažem još nešto o saopštenju, koje sam lično dobio od gospođe Wegman. Ubrzo posle smrti Rudolfa Štajnera došla je gospođa Marija Štajner kod nje i htela je da zna, da li je Rudolf Štajner njoj rekao nešto o inkarnacijama, koje se tiču gospođe Wegman. Ona je malo oklevala, dok je Marija Štajner mislila da je ezotericima

ipak moguće, da se sporazumeju oko toga. Kada je gospođa Wegman zatim počela da govori, Marija Štajner je ustala sa svog mesta i udaljila se bez pozdrava.

Moja žena mi je ispričala, da je jednoga dana posle smrti Rudolfa Štajnera posetila gospodu Mariju Štajner. Bilo joj je teško, htela je da pokaže, kako je bolno sa drugima primila gubitak Doktora i htela je tako da joj iskaže svoje učešće u tome. Tok posete ju je potresao, pošto je Mariju Štajner našla u duševnom stanju ispunjenom kivnošću i tegobom. Takođe je napravila uzrujane ispade protiv brata i sestre Rudolfa Štajnera. Kada se moja žena bila vraćala iz posete i srela gospodu dr Wegman, prišli su joj samo toplina i ljubazne reči. Toliko je različito bilo duševno raspoloženje ovih gospoda – Marije Štajner i Ite Wegman.

Mnogo kasnije, bilo je to januara 1939, imao sam jedan doživljaj u snu. Izgledalo mi je da se ovo nalazi u nekakvoj povezanosti sa tragičnom borbom u upravi. Samo polako u neprestanom naporu oko stvarnosti, dolazi se do dubljih uvida u istorijska sudbinska pitanja. Našao sam se u sakristiji neke crkve ili kapele. Došao mi je u susret jedan veoma prijateljski nastrojen kardinal, sa kojim sam mogao prijatno i mirno da se sporazumem pomoću očiju i lica. Zatim sam osetio, kako se od pozadi zaleteo neki drugi duhovnik i bacio se u besu na kardinala, ovog poslednjeg uopšte nisam video. Potom se razvila užasna svadba između obojice. Čuo sam, kako mi jedan glas govori: 'Ovaj drugi je iz manastira Santjago de Kompostela.' Unutrašnje sam osećao da stojim miran iznad ovog sukoba. Jednom mi je ispričano, da su iz manastira Santjago Arabljanii odneli važna dokumenta, koja su ponovo mogla da im budu oteta posle bitke kod Granade, ali nikada nisu vraćena nazad u manastir. Ezoterična situacija je zahtevala, da oni na drugi način budu pohranjeni. Radilo se o spisima Aristotela. Ovo pišem sa svakom ogradom, ali ipak hoću to da napomenem, jer mi je to prišlo spolja i iznutra.

Nesporazumi su postajali sve veći, oblici borbe sve neprihvatljiviji za jednu ezoteričnu upravu.

Do tada je Rudolf Štajner imao svoju ženu kao pomoćnicu pri ezoteričnim delanjima. Od uređenja Mihajlove škole postala je gospođa dr Ita Wegman njegova pomagačica. Vreme je zahtevalo, da žena mora biti puštena u Misterije. Bila je to u okultnom razvoju velika teškoća, koja je morala da bude savladana. To je zahtevalo žrtve i bolove. U njima se mi sada nalazimo.

Borba protiv gospođe dr Wegman primila je oblike, koji su se graničili sa demonskim. Žrtveni jarac za to bio je gospodin dr Roman Bos. On je to doveo do vrhunca. Ja sam pri tome bio prisutan.

Gospođa dr Wegman je držala čas za Prvu razred. Kao kroz slučajnost sedeo sam tog dana sasvim napred i mogao sve dobro da posmatram. Gospođa Wegman je upravo počela sa časom. Tada je došao dr Bos od pozadi i sjurio se na podijum bledog, smetenog lica i počeo da govori gospodi dr Wegman uvredljive reči. Bio je to napad u najrđavijem smislu, ometanje jedne kultne radnje.

Počev od ovog događaja, kod koga su drugi članovi uprave slabo reagovali, ja sam znao gde je bilo moje mesto. Uprkos ovom slučaju povećano je proganjanje, i dr Roman Bos je dalje bio korišten kao žrtveni jarac.

U sledećim godinama su glavne skupštine uvek bile povod, da se gospođa dr Wegman napadne na najrđaviji način. U Beču i Pragu se uspelo do 1935. godine u održavanju ravnoteže i mirnog rada. Zemaljska uprava u Beču, koja je postavljena na Mihajlov dan 1923. u prisustvu dr Štajnera, održala se do glavne skupštine u Dornahu 1935.

Za glavnu skupštinu 1930. godine izradio sam jedan predlog, koji sam htio da iznesem. Pre nego što napišem nešto o tome, želim da ispričam jednu epizodu, koju sam doživeo ubrzo posle smrti Rudolfa Štajnera. U to vreme sam stanovao u kući grofa Lerhenfelda, u kojoj je stanovaла i gospоđа fon Vakano. Tu se uvek odigravalo mnogo toga od politike Društva. Gospоđа fon Vakano se bila fanatično postavila protiv gospоđe Wegman, mada je pre smrti Rudolfa Štajnera pokušavala da privuče gospоđu Wegman u svoje krugove. Jedne večeri sam primetio da se u kući pronosi društveno-političko dešavanje. Gospodin dr Unger je bio došao iz Štutgarta. Tako sam naumio, da još te večeri odem kod gospodina Štefana. Do 1935. god. komunicirao sam sa njim naravno uvek prijateljski. On mi je otvorio vrata i bio je malo začuđen, što ja dolazimo ovako kasno. Vrata predsoblja u njegovu radnu sobu bila su otvorena, on je viknuo unutra: 'Gospodine dr Unger, da li vam smeta ako uvedem grofa Polcera?', nije čekao odgovor, i ja sam ušao unutra, pozdravio dr Ungera, koji je bio malo zatečen. Ja sam upravo bio došao u trenutku, kada je dr Unger postavio jedno pitanje gospodinu Štefanu i ovaj mu još nije odgovorio. Sad je Štefan rekao dr Ungeru: 'Ja ћu razmisliti o predlogu koji ste mi preneli i onda ћu vam dati odgovor.' Dr Unger je ubrzo posle toga otišao. Štefan mi je zatim rekao, da je dr Unger preneo želju nekolicine dama, da se gospоđi Mariji Štajner predla sekacija za opštu antropozofiju, a time takođe ezoterija. 'Šta kažete vi na to?' Pošto sam ja znao, da je gospodin Štefan kao postavljeni drugi predsedavajući ipak imao pretenzije posle smrti Rudolfa Štajnera da bude prvi predsedavajući, tako sam odgovorio, da je sa prvim predsedavajućim u svakom slučaju povezana antropozofska sekacija, da je takođe gospоđа Marija Štajner više puta objašnjavala kako neće da preuzme mesto prvog predsedavajućeg. Dakle uvek se iznova pokazivalo, da je sa obe strane, kako gospоđe Marije Štajner tako i Štefana – bilo objašnjavano, da se ne želi a ipak se pretenduje. Kod Alberta Štefana je došlo još do toga, što je on u svakoj prilici pretio da će se sasvim povući. Za mene je to bio simbol neodlučnosti, neprestano govoriti ovo Ne – a u stvari misliti Da. Albert Štefan mi je takođe rekao, da kod njega često dolaze stariji članovi i kažu mu, da on kao mlađi član ne zna ništa o tome, šta je Rudolf Štajner pre rata dao i uredio ezoterično, i da zato gospоđа Marija Štajner jedina ima mogućnost da radi u centru pokreta u ezoteričnom smislu.

Kasnije sam osetio u tome ipak neko odbijanje onoga, što je Rudolf Štajner učinio sa novim osnivanjem društva za Božić 1923/24. To se čak dovelo u vezu sa bolešću koja se pojavila ubrzo posle toga. Na Štefanovo jadikovanje, da mu je prebacivano nepoznavanje ezoteričnog rada Rudolfa Štajnera pre rata, rekao sam samo, da ћu ja rado ići za njega kod gospоđe Marije Štajner i moliti je, da mu sve kaže o tome i da mu da sve neophodne dokumente i zapise. Na to je Štefan bio samo mišljenja, gospоđа Marija Štajner je u vezi s tim veoma zatvorena i lako biva nepoverljiva.

Sledećeg dana sam se najavio kod gospоđe Marije Štajner. Ispričao sam joj zašto je Štefan bio tako nesiguran, i da je od strane starijih članova on uvek iznova bio napadan zbog ezoterije; bilo bi ipak nužno da mu ona pomogne time, što će mu saopštiti i dati ono šta mu je makar spoljašnje ezoterično potrebno, da bi mogao da odbije ove napade. Na to mi je gospоđа Marija Štajner odgovorila, da ona ne želi da povredi slobodu gospodina Alberta Štefana. Tako sam ja video, da između gospоđе Marije Štajner i Alberta Štefana ipak ne vlada takvo poverenje, koje bi bilo neophodno članovima ezoterične uprave u jednoj toliko teškoj situaciji. Ja sam bio veoma deprimiran i nisam dalje pokušavao da to otklonim. Ta borba se nastavljala od glavne skupštine do glavne skupštine.

Sad dolazim natrag na predlog, koji sam spremio za glavnu skupštinu 1930. godine. Napisao sam ga u dva primerka i rekao u njemu, da bi pojedinačni rukovodioci sekcija trebalo da se ograniče u potpunosti na svoje sekcije i da se sekciju za opštu antropozofiju zasad ostave slobodnom. Opšte stvari društva bi trebalo da se obavljaju u jednoj kancelariji samo u smislu upravljanja. Nijedan rukovodilac sekcije ne bi smeо da se postavi iznad drugih sekcija. Nikakav autoritarni ton ne bi smeо da vlada između pojedinih rukovodilaca sekcija. Ako bi tako moglo da se radi, onda bi sigurno u dogledno vreme došla pomoć iz duhovnog sveta. Pretenzija, da se rad dalje vodi tako, što bi se prvi predsedavajući ili neki drugi član uprave smatrao kao zamenik Rudolfa Štajnera, morala je da se ostavi po strani. Ona bi predstavljala drskost, pošto ipak niko ne bi mogao da dela iz takve univerzalnosti saznanja. To je otprilike bio sadržaj tog predloga. Ja nisam htio da se pojavim na glavnoj skupštini sa ovim predlogom iznenađujući druge, pre nego što lično o tome razgovaram sa gospodom Marijom Štajner i gospodinom Štefanom. Kako Albert Štefan tako i Marija Štajner bili su veoma uzdržani, Albert Štefan duboko uvređen. Tako sam prepoznaо, da je Albert Štefan stvarno mislio da on može biti reprezentativan kao prvi predsedavajući za Društvo, koje je ranije vođeno na tako značajan način. Oba primerka predloga ostavio sam u rukama pomenutih ličnosti i nisam otišao na glavnu skupštinu koja je trajala više od 12 sati. Od ovog vremena ja nisam više učestvovao na glavnim skupštinama do 1935. godine.

Početkom marta 1935. u Beč je stiglo poverljivo pismo od uprave u Dornahu oslovljeno na dr Lauera. On je trebao da ispita raspoloženje za jedan predlog radne grupe, koja se obrazovala u Dornahu, da se gospoda dr Wegman i gospodica dr Vrede isključe iz uprave. Trebalo je da skupi glasove za ovaj predlog. Dr Lauer je pročitao ovo pismo u upravi zemaljskog (austrijskog) društva. Dejstvo je bilo potresno. Kao što munja rascepi drvo, tako se desilo sa upravom, koja je do tada uvek radila prijateljski i jedinstveno. Ja sam duševno imao utisak neke elementarne katastrofe kroz čudovišni potres, koji se pokazao. Dotle se bilo u „Austriji“, a sada se bilo uhvaćeno od sila koje su razarale. Za taj predlog su se izjasnili dr Lauer, dr Tiben i gospodin Brajtenštajn, protiv predloga predsedavajućeg gospodin Alfred Cajsig, prof dr Hala i ja. Tada sam odlučio da odmah otpućujem u Dornah i zamolim gospodina Štefana da taj predlog, kao što je bila namena, ne primi u saopštenja časopisa *Geteanum* već pre glavne skupštine. Vreme je pritiskalo, otpućovaо sam već sledećeg dana. Gospodin Štefan je bio veoma iznenađen kada sam se pojavio kod njega. Ja sam ga odmah upozorio i rekao mu, da će ovo isključivanje iz uprave biti kraj Društva, a vodilo bi i do daljih borbi u upravi. Albert Štefan je bio izvanredno zbumen i neodlučan, samo mi je rekao, da ipak razgovaram sa gospodom u radnoj grupi, dakle svalio je to na njih, takođe mi je rekao, da on sam nije sloboden u svojim odlukama. Ja sam to energično odbio sa unutrašnjim ogorčenjem. Ova veoma često nasumice skupljana radna grupa nije imala baš nikakva posla sa uređenjem dr Štajnera. Ona je bila potpuno partijski nastrojena i sastavljena samo od mlađih članova. Kod nekih su ekonomski stavovi bili razlog njihovog mandata. Ja sam našao da je ovaj zahtev uvredljiv i rekao mu, da sam došao jedino zbog toga da bih razgovarao sa njim kao predsedavajućim. Albert Štefan dakle u poslednjih deset godina nije našao mogućnost da se u svom položaju kroz duhovno davanje i kroz pouzdano držanje učvrsti tako, da mu od članstva dođu u susret sloboda i poverenje. Sledećeg dana sam otpućovaо, pre toga sam još otišao do gospode dr Wegman i rekao joj, da će na glavnoj skupštini govoriti protiv predloga (isključivanja iz uprave).

U Beču je bila sazvana glavna skupština austrijskog zemaljskog društva, na njoj je bilo ludo. Dr Tomše se pokazao kao jezuita, gospodin Balc kao pakosni fanatik. Zatim sam ipak dobio jedan spisak sa nekih 50 potpisa protiv isključivanja, da bih ga predao u Dornahu. Iz bečke uprave oputovao je dr Hala u Dornah da bi me podržao. Iz Praga je nekoliko prijatelja oputovalo sa mnom. Na moju veliku žalost moj veliki prijatelj dr Hans Ajzelt je bio sasvim pod uticajem gospodina Štefana i saglasio se sa isključenjima. Ali mi smo ipak ostali prijatelji, i on nije uzeo učešća u ličnim napadima na mene.

Pre nego što sam oputovao proveo sam skoro tri nedelje u Marijenzeu na imanju Dore Šenker, i otišao sam samo koliko je to bilo nužno na kratko do Beča. Hteo sam da se pripremim u tamošnjem šumskom miru i sastavio sam govor, koji sam potom slobodno govoreći održao u Dornahu. On je trebalo ipak da bude utvrđen za budućnost, i tako sam predao tekst dr Vaksmutu pre nego što sam izašao za govornički pult.

U saopštenjima časopisa *Geteanum* bili su ipak odštampani predlozi (za isključivanje) još pre glavne skupštine, takođe je bilo saopšteno, da bi govornici trebalo ranije da se prijave za reč. Već 14 dana pre mog putovanja u Dornah imao sam u noći jedan doživljaj i čuo sam glas koji je rekao: 'Prijavi se odmah za reč, inače neće biti vremena za tebe da govorиш.' Tako sam se telegrafski prijavio za reč protiv predloga. Prijave za reč su trebale da budu razmatrane prema datumu njihovog dolaska. Moja odluka da govorim protiv predloga, bila je još više učvršćena kroz jedan drugi noćni doživljaj sa dr Štajnerom. U ovom mi je on postavio pitanje, da li poznajem jezuitu u Društvu koji radi na rušilački način. Dakle bio je to jezuitski duh! Ovo upozorenje bilo mi je vodič za moja kasnija posmatranja unutar i izvan antropozofskih događaja. Suzbijanje Antropozofskog društva, borba protiv duha nalazila se uvek i nalazi se dalje u pozadini sveg spoljašnjeg i unutrašnjeg dešavanja, posebno od tridesetogodišnjeg rata. Da ovo prozrem u pojedinačnom, bila je od tada moja težnja. Noćni doživljaj pre glavne skupštine pokazao mi je put, kako bi trebalo da radim, *da ne bih izgubio vezu sa velikim Učiteljem*. Šilerov *Demetrijus* je ostao nedovršen, ali to nije potištalo moju čežnju, da bi on trebalo da bude iznova napisan iz antropozofskih spoznaja. Poslednji govor koji je održao Rudolf Štajner, u kome je pokrenuo veliki ezoterični problem oba Jovana, bio je takođe zadatak, koji nam je on ostavio. On me uvek iznova zaposljava. Kao treći zadatak izgleda mi da može biti odnos Isusovog-Ja prema Kristijanu Rozenkrojcu. Sve su to zadaci, koje nam je Rudolf Štajner postavio pre svog odlaska. Kod svih se mora pobediti protivništvo S. J.

Uskrs 1935! Dva puta 33 godine od mog rođenja i od poslednjeg vatikanskog koncila u Rimu!

Kada sam došao u Dornah, rekla mi je gospođa dr Wegman, da Englezi i Holandđani neće doći. Oni su na ranijim glavnim skupštinama bili toliko mnogo napadani uprkos njihovim vernim i požrtvovanim priređivanjima, koje su tamo vršili na inicijativu Rudolfa Štajnera i njegovog rada. U Dornahu su na ove poduhvate gledali kao na konkurenčiju Geteanumu i oni su suzbijani. Tako sam znao, da ću morati da govorim protiv nekog veoma velikog majoriteta. Nikada nisam video Geteanum toliko ispunjen kao tada. Prostor za gledaoce i prostor na bini bili su ispunjeni, mali prostor između bio je iskorišćen i zauzet stolicama. Moglo je biti cirka 1800 članova. Najveći deo iz najbliže okoline i iz Dornaha i Arleshajma. Za stolom uprave sedeli su samo Albert Štefan i dr Vaksmut. Marija Štajner je slušala sedeći na fotelji iza kulisa. Dnevni raspored bio je ograničen na kratko vreme. Da moje prijavljivanje za reč nije bilo tako rano, ja ne bih mogao da kažem to što sam hteo da kažem. Posle ekonomskog uvoda govorio je Štefan i

postavio pitanje poverenja. Bili su izneti predlozi, i pojedini govornici su kratko rekli nešto u vezi sa tim. Posle 11 sati otisao sam za govornički pult. Bio sam sasvim miran i u govorenju sam ipak bio nošen od slušalaca. Zato sam osetio veliko unutarnje zadovoljenje, i uprkos velikom majoritetu-Za ponovljeno je nastupio aplauz. Posle prvih četvrt sata bilo mi je u ustima tako suvo, da sam zamolio za čašu vode, ali taj prekid je bio sasvim kratak. Dr Vaksmit, koji mi je pružio čašu, dozvolio je sebi neprikladnu šalu, time što je smejući se ka publici stavio flašu ispod govorničkog pulta. Na mestu, na kojem sam rekao, kako mi je Štefan nagovestio ubrzo posle smrti Rudolfa Štajnera, da bi on mogao da radi ipak samo sa Marijom Štajner, on se podigao sa stolice i htio je da zna datum tog dana. Mogao sam jedino da kažem, da sebi nisam notirao taj dan, ali da je to takođe potpuno nevažno, jer se ta činjenica odmah jasno pokazala posle smrti Rudolfa Štajnera. Zatim sam govorio mirno dalje i mogao sam u skoro 40 minuta da kažem sve što sam naumio. Potom su kratko govorili još neki, koji su se sasvim lično okrenuli protiv mene. Ubrzo posle 12 sati prekinuta je glavna skupština do popodne u 15 sati. U toku pauze za ručak spremalo se i razgovaralo, šta bi protiv mene trebalo da se preduzme. Kao glavni govornik se zatim pojavio dr Erhard Lauer i osećao se primoran, da na klevetnički način vitla protiv mene „drvenim Mihajlovim mačem“. Potom je bila završena zatvorena glavna skupština, i mesna vlast puštena radi glasanja. Majoritet za predloge bio je veoma velik (1691), protiv predloga glasalo je samo nešto više od 100 ljudi (76 protiv; 53 uzdržani). U 5 sati popodne bila je već zatvorena glavna skupština.

33 godine od početka antropozofske delatnosti Rudolfa Štajnera bilo je pokopano poslednje uređenje njegovog života, na koje je on polagao tako velike nade.

Ja sam proveo veče veoma prijatno u klinici u Arleshajmu kod gospođe dr Wegman sa nekolicinom prijatelja i mislio sam na rečenicu iz predavanja od 20. 2. 1920 u Dornahu, u kojoj je Rudolf Štajner rekao: 'Iz odluka majoriteta ne nastaje naravno ništa stvarno, već samo zapovednička fraza.' Ezoterični karakter uprave bio je izgubljen. Time se završilo vreme mog rada na Geteanumu u Dornahu. Počelo je neko novo veoma bogato vreme rada, u kojem sam se osećao sasvim slobodno. Izašao sam iz austrijskog zemaljskog društva, dabogme posedovao sam sva takođe ezoterična ovlašćenja direktno od dr Štajnera.

U prvoj noći posle ovog za mene toliko značajnog dana imao sam jedan doživljaj, koji me je veoma potresao. Neverovatno snažna oluja išla je kroz zemlju, i jedan visok moćan gvozdeni toranj se ljaljao. Strahovao sam, da bi on svakog trenutka mogao da se sruši. Zatim sam čuo glas, koji mi je doviknuo jednu zaista ugodnu poruku. Na duši mi je bilo tako, kao kada bi moje delanje bilo odobreno sa druge strane sveta. Time mi je bilo darovano životno i radno ohrabrenje.

Ubrzo na to, uprava u Dornahu mi je pisano uputila molbu, da vratim tekstove časova Prvog razreda i da prestanem sa čitanjem za Prvi razred. Samo sam im kratko odgovorio, da ja sadašnjoj tročlanoj upravi ne bih mogao da priznam ezoterični karakter i da ona nije ovlaštena da mi uzme dopuštenje, koje ne potiče od nje, nego direktno od dr Štajnera. Ja sam se dogovorio sa gospođom dr Wegman, da će je obavestiti o primanju takvih molbi. Nadanja, da će ovo isključenje dva člana uprave poslužiti Antropozofskom društvu, nisu se ostvarila. Borba u Dornahu se nije umirila, Društvo je bilo podeljeno na dva dela, moglo se dobro govoriti još o Antropozofskom pokretu, ali ne više o Društvu.

Tek posle ovih događaja prišao sam stvarno blizu gospođi dr Wegman i obradovao se njenom ljubaznom, mirnom karakteru. U njenoj blizini se osećala neka veza sa

ezoterično-kultnim bivanjem. U početku je bilo dosta prilika da se sretnem s njom, ili u Arleshajmu ili pri letnjoj školi u Engleskoj; takođe se sećam lepih dana sa njom u Parizu. Jedno sećanje mi se vratilo. Bilo je to posle atentata na Rudolfa Štajnera u Minhenu. Tada mi je rekao, ako me Nemci više ne žele, ja ću ići kod drugih.

Eto, Rudolf Štajner je uzeo svoju dragu saradnicu sa sobom u duhovni svet. U vrednom, predanom radu provela je ona godine posle njegove smrti neumorna u službi njene medicinske sekcije i tih od nje osnovanih institucija i ustanova, cenjena od svojih saradnika. Ona je hrabro isla kroz život uprkos svim neopravdanim progonima. Duboka i bliska sudbinska povezanost sa Rudolfom Štajnerom jeste izvesnost za ljude koji su ezoterično dobre volje.

Iz knjige Tomasa Majera „*Ludwig Polcer-Hodic – jedan Evropljanin*“, Perseus Verlag Basel, 1994.

(S nemačkog preveo Siniša Nikolić)